

Digitalisering av Troms Røde Kors arkiv.

Tilsagn arkivutviklingsmidler ref. 2018/14566, 2019/18226 - sluttrapport

Innledning.

Troms Røde Kors ble stiftet 22.oktober 1922 og har gjennom snart 100 års historie et omfattende arkiv. Mesteparten av dette er i løpet av de siste årene innlevert til Statsarkivet i Tromsø, men fortsatt ligger en god del materiale ute hos noen av våre lokalforeninger. Vi fortsetter arbeidet med å samle inn protokoller, årsmøtepapirer, annen korrespondanse og bildemateriale.

Troms Røde Kors er overordnet de lokale Røde Kors foreningene og har et ansvar for koordinering, tilrettelegging og oppfølging overfor all Røde Kors aktivitet i distriktet.

Vi har pr. i dag 22 lokalforeninger i Troms; Kvæfjord, Harstad, Tjeldsund, Sandstrand, Ibestad, Gratangen, Lavangen, Salangen, Dyrøy, Bardu, Målselv, Gryllefjord, Berg, Finnsnes, Balsfjord (2), Tromsø, Birtavarre, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Longyearbyen.

Troms Røde Kors eier Haraldvollen Røde Kors Senter i Målselv, som ble åpnet i 1970 av H.K.H. Kronprins Harald. Haraldvollen hadde 50-års jubileum i 2020.

Vi har et ønske om å gjøre materialet tilgjengelig for flere enn oss selv.

Dette er ikke bare organisasjonshistorie, men også samfunnshistorie.

Derfor bør vårt arkivmateriale ha interesse også for forskere, for eksempel historikere.

Et eksempel på hvorfor vi gjerne vil sikre at arkivmaterialet blir forsvarlig tatt vare på, og gjort tilgjengelig digitalt er følgende:

I tiden etter 2 verdenskrig ble Røde Kors brukt som et verktøy i mange lokalsamfunn for oppbygging av institusjoner til fellesskapets beste.

Sykestuer, som i dag er kalt sykehjem, ble bygd bla i Nordreisa, Birtavarre, Lyngen, Gryllefjord, Finnsnes og Harstad.

Da det offentlige ikke maktet å ta dette løftet, tok vanlige folk saken i egne hender, gjennom sitt lokale Røde Kors.

Dette er ikke bare Røde Kors historie, dette er også lokalsamfunnshistorie.

For å belyse denne samfunnsbyggingen nedenfra vil både distriktets arkivmateriale og innsamling av lokale foreningers materiale være nødvendig.

Dette er i stor grad gjennomført.

Mål og gjennomføring

Mer enn 120 esker med distriktets eget arkivmateriale er innlevert Statsarkivets avdeling i Tromsø. I tillegg er det levert inn en god del materiale fra en rekke lokale avdelinger. Spesielt kan nevnes Tromsø Røde Kors sitt omfattende arkiv.

Samarbeidet med Statsarkivet har hele tiden vært konstruktivt og godt.

Arbeidet har vært krevende, mye arbeidstid har gått med til systematisering av materialet for å få en oversikt og sortering. Prioritering av hvilke deler av arkivet som skulle digitaliseres har krevd mye arbeid, men var ei nødvendig forutsetning for å få gjennomført prosjektet innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Digitaliseringen har også vært en krevende jobb ved at vi både har benyttet egne ansatte, og innleide tjenester. Det har dessverre stadig oppstått forsinkelser, som for eksempel korona-pandemien, oppsigelser, sykdom mm.

Fordelen med innleide tjenester er åpenbare, da det er en profesjonell aktør som har den nødvendige kompetansen for å sørge for at digitalisert materiale blir lagret/katalogisert/tilgjengeliggjort på profesjonelt vis. Deres kapasitet har vært viktig, men har gjort oss avhengige av å få jobben gjort når de har ledig kapasitet. Det har ikke alltid vært enkelt å få hurtig tilgang til tjenester pga at de har hatt ventetid vi har måtte forholde oss til.

Ei utfordring i vårt videre arbeid med digitalisering av verdifullt materiale er at ikke alle lokale Røde Kors foreninger er opptatt av å levere inn sitt materiale. Det er forståelig at deres fokus er på å drive humanitære aktiviteter, som bidrar til å utgjøre en positiv forskjell for enkeltmennesker i dagens virkelighet. T er utvilsomt ei riktig prioritering, som gjør at vi fremdeles må være tålmodige og ikke gi slipp på tanken om at fortidens dokumentasjon er viktig og verd å ta vare på.

Et fokus som fortjener oppmerksomhet, er hvem det er som har båret Røde Kors på sine skuldre. Medlemsarkivene viser at de fleste frivillige har vært kvinner. Selv om det har vært mange mannlige ledere, så har kvinnene dominert styrelederrollen i de fleste Røde Kors foreninger gjennom mange år. Fra 1920 tallet begynte kvinnene å påta seg lederverv. Å jobbe med denne delen av historien er en mulighet for å se på hvordan kvinner påtok seg viktige samfunnsoppgaver, og i hvilken grad de ble viktige aktører i byggingen av kommunal velferd.

Med basis i det digitaliserte materialet har vi et mål om å få laget ei historisk fremstilling av "Troms Røde Kors gjennom 100 år", basert på faglig analyse og kritisk tilnærming. Dette arbeidet kan starte opp ved ferdigstilling av digitaliseringen.

Mulige tema for oppfølging som har vært fremhevet som viktig er Røde Kors sin rolle i oppbyggingen av helsetjenester/utdanning av helsepersonell, i et samfunn der begge deler var mangelfullt. Mange sykehjem er bygget av lokale Røde Kors foreninger, Troms Røde Kors sto som driver av sykepleierutdanning i Troms frem 1980 tallet.

Her er det mye spennende å se på når vi er klar til det, dvs at arkivmaterialet er ferdig digitalisert. Det vil i 2024 bli utført en god del arbeid, som vil gi oss digitalisering av ytterligere materiale. Viser til vedlagte oversikt.

Arbeidet med digitalisering er en pågående prosess, der det for hvert år vil tilkomme nytt materiale. Men det faller utenfor det avgrensede prosjektet som her omhandles.

Oppsummering av resultater fra prosjektet

Prosjektmidlene har bidratt til å synliggjøre det omfattende arbeidet Røde Kors Troms har utført rundt om i fylket, samt prosjekter en har deltatt i utenfor Norge, som den omfattende innsatsen som ble gjort i Russland, samt prosjekter i bla India og Uganda. Innsatsen under krigsårene 1940-45 må også tas med, da innsatsen spesielt i forbindelse med tvangsevakueringen er viktig å få frem.

Da NRK i oktober 2014 sendte TV programmet «Høsten de mistet alt», så var daværende president i Norges Røde Kors, Sven Mollekleiv, en av gjestene i programmet. Bruken av vårt arkiv var en viktig del av forberedelsene for hans gjennomgang av innsatsen for de nødstilte.

Det samme arkivmaterialet ble også stilt til disposisjon for Asbjørn Jaklin da han dokumenterte tvangsevakueringa i boka «Brent jord» som ble utgitt i 2016.

Beredskapsperspektivet var viktig da, og er igjen kommet mye sterkere i samfunnets fokus.

Dette prosjektet gjør det mulig å analysere mekanismer som har gjort seg gjeldende i utviklingen av både Røde Kors og velferdsstaten. Hva resultatene ble på kort og lang sikt og hvordan en frivillig organisasjon kan gå foran i utviklingen og i en del tilfeller se at det offentlige følger etter.

Et lett tilgjengelig arkiv gjør nyttepotensialet betydelig større.

Det er med stor tilfredshet at vi har jobbet med dette prosjektet.

Sikring av fortida er også en måte å styrke fremtida, gjennom kunnskap og stolthet om tidligere tiders innsats, og som kilde til å forstå mekanismer som ligger bak endringer i samfunnet.

De første lokale Røde Kors foreningene har fylt 100 år; Tromsø og Harstad i 2016, Målselv og Sandstrand i 2024. Det at foreningene ennå eksisterer antyder et behov for frivillig innsats som ikke er over. Da velger vi å bruke historien for å bygge stolthet, og for å forsøke å dra lærdom av «gårdagen» for å bygge «morgendagen».

Kanskje kan tilgjengeligheten av historisk materiale bidra til økt fokus på betydningen av den enkeltes engasjement for et bedre samfunn.

I dagens sterkt individfokuserte tilnærming, der sosiale medier har tatt over mye av den mellommenneskelige kommunikasjonen, er utfordringene mange for å mobilisere frivillig innsats.

Vi kan ikke gi opp arbeidet med å bidra til et bedre liv for enkeltmennesket, vår historie viser at det nytter. Vårt arkiv er et bevis på verdien av å bry seg.

Den påminnelsen er viktig, og motiverer til fortsatt innsats.

Kommentar til regnskapet:

Midlene fra arkivverket har vært helt avgjørende for oppstart og gjennomføring av prosjektet. Vi har lagt inn betydelig med egne midler i arbeidet.

Status pr 31.12.2023 fremkommer i regnskapet som er vedlagt.

I 2024 vil det belastes betydelige beløp i forbindelse med ytterligere digitaliseringsarbeid. Minst 100.000,- vil bli brukt.

Materiale som er digitalisert:

- Alle møteprotokoller fra alle Røde Kors foreningene i Troms.
- Alle brevjournaler og kopibøker,
- alt arkivmaterialet fra enkelte år
 - (f.eks. i forbindelse med flyktningehjelp 2. verdenskrig),
- mange årsmeldinger
 - (med årsrapporter og regnskap),
- rapporter fra innsats for innsatte i fengsler i Russland,
- rapporter for arbeid for psykisk utviklingshemmede på institusjoner i Russland,
- innsats i andre internasjonale hjelpe-prosjekter.

Lagt ut på nett:**Detaljert oversikt over digitalisert materiale:**